

Љиљана О. Војкић¹ Академија техничко-васпитачких струковних студија Ниш,
Одсек Пирот, Пирот, СрбијаОригинални
научни рад

Мојћносћи за јружање јрофесионалне јодрике учићелјима у домену музичкој образовања за јрви циклус основној образовања и васићјања

Резиме: У једанаестј основних школа са јериторје Београда испићивани су сјавови учићелјица и учићелја (N=172) у вези са јоредом за јружањем јрофесионалне јодрике на настјави из јредмеја Музичка кулјура за јрви циклус основној образовања и васићјања, ради јодизања квалићейта настјаве музичке кулјуре. Акценатј је сјављен на унајређење јрофесионалној развоја. Корисћена је дескрићивна методја, а као испјраживачке техникје јримењене су анкетјрање (инструментј уићник конструисан за јоредбе испјраживања), шестјрање (једно иићјање се односило на јрејознавање јесме на основу нотној зайиса) и скалирање (скала Ликерјовој шија). Резултјатј испјраживања су јоказали да већина испићаника има јоредбу за одређеним видом јодрике који може уићцајти на музички (каријерни) развој. Док јевају за ученике или са ученицима, јрејешжно се ослањају на снимљену музику са ЦД-а (64,5%), а само 11% је у сјању да јрашњу изводи на клавиру, синћисајзеру или хармоници свирајући обема рукама. У раду са ученицима најзахћевније им је музичко ојисмењавање ученика (70,3%). Када је реч о учестјалостј јрактићне јомоћи сјручној лица, већина се изјаснила да то буде јовремено (44,2%). Међу јонуђеним начинима јодрике у иићјању ојвореној шија испићаници који су дали одјоворе (40,7%) јрижелкују: сарадњу са настјавником музичке кулјуре (43,6%), јохаћање акредјованој семинара (22,7%), јрисусјвовање консулјацијама са јрофесорима и сарадницима за музичке јредмеје са факултетја музичке умейностј / музичке академије или факултетја за образовање учићелја (8,1%), сва јри вида јодрике (7,6%) или неки друји вид јодрике (1,7%).

Кључне речи: музичка кулјура, настјава, учићелј, методичке комјейенције, јрофесионални развој

1 ljiljana.vojkic@akademijanis.edu.rs

<https://orcid.org/0009-0006-8894-6715>

2 Чланак представља прерађен и допуњен испитни рад на првој години докторских академских студија из предмета Истраживања у музичком васпитању и образовању, рађен под менторством др Маје Соколовић Игњачевић.

Copyright © 2026 by the publisher Faculty of Education, University of Belgrade, SERBIA.

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original paper is accurately cited.

Увод

Настава из предмета Музичка култура за ниже разреде основне школе представља изазов за учитељице и учитеље широм света (Russell-Bowie, 2009). Почетком осамдесетих година покренута је дугогодишња дебата „о томе да ли музику у основним школама у Великој Британији најбоље предају музички стручњаци или неспецијализовани наставници опште наставе” (Rogers et al., 2008, p. 486)³. Услед тога што је мали број учитеља који имају формално музичко образовање, настава је често поверавана учитељима који нису музички стручњаци и којима недостаје лично музичко искуство (Russell-Bowie, 2009, p. 33). Нажалост, мањак личног музичког искуства може бити разлог да учитељ одбије да предаје музику (Saarelainen & Juvonen, 2017, p. 8, према: Tereska, 2003, p. 189).

Група аутора је истакла важност наставних планова и програма, усклађености музичких садржаја са узрастом деце и праксе (Gravis et al., 2017, p. 15). Међутим, „музичирање и музичка активност у учионицама” не зависе од наставног плана и програма, већ од музичке компетенције учитеља (Saarelainen & Juvonen, 2017, p. 18). У вези са тим намеће се питање да ли су учитељи „дорасли задатку” (Wiggins & Wiggins, 2008, p. 2).

Предлози за превазилажење овакве ситуације у Енглеској односили су се на постављање вођа/координатора музичких предмета који ће подржавати колеге (Rogers et al., 2008, p. 486), као и на увођење стручног усавршавања на послу (Rogers et al., према: Beauchamp, 1997).

Холден и Батон су навели различите врсте подршке које су учитељима доступне (Holden & Button, 2006). Упитани да се изјасне о врсти

подршке која им је потребна, учитељи/це су као веома корисну издвојили подршку музичких стручњака, која је уједно била „најређе доступан облик подршке” (Holden & Button, 2006, p. 34) и музичке шеме (снимке са траке које су користили током подучавања певања) (Holden & Button, 2006, p. 32). За разлику од оних који су веома ретко или нису никада певали са ученицима, више од две трећине учитеља/ица је то чинило (релативно) често. Међутим, „неким је било тешко да интонативно тачно певају, други су се осећали фрустрирано што не могу добро да певају, а један број се осећао веома несигурно када подучава старију децу” (Holden & Button, 2006, p. 32). Учитељи су исказали забринутост због немогућности да „чују” нотни запис и тешкоћа у подучавању музичког описмењавања (Holden & Button, 2006, p. 34). Према редоследу, облици подршке коју прижељкују су: подршка у разреду од стране музичког стручњака (58%), затим ИНСЕТ сесије (41%), обука у разреду са касете, или видео или телевизијски часови (25%), лични тренинг код куће или у наставничково сопствено време (14%)” (Holden & Button, 2006, p. 35).⁴

У истраживању које су предузели Сирек и Сефтон учитељи/це су као највећу педагошку препреку препознали „приступ подршци за професионални развој у музици” (Sirek & Sefton, 2024, p. 11). Потребна им је „већа институционална подршка и приступ тренутним онлајн ресурсима, могућностима неформалног учења и активностима професионалног развоја” (Sirek & Sefton, 2024, p. 11).

Када је реч о специфичностима образовања учитеља у Србији, на учитељске факултете се уписују студенти са музичким образовањем (од основног до високог), као и студенти којима недостаје музичко образовање. У току школовања, похађајући обавезне предмете Вокално инструментална настава и Методика наста-

³ Неспецијализовани наставници опште наставе немају формално музичко образовање. Резултати истраживања су показали да, упркос томе што је квалитет обуке у вези са подучавањем музике, висок многи наставници је сматрају неадекватном (Rogers et al., 2008, p. 486, према: Hallam et al., 2007).

⁴ ИНСЕТ сесије се односе на стручну обуку у музици (Holden & Button, 2006, p. 31).

ве музичке културе, уз могућност да бирају изборне предмете из области музике, студенти се оспособљавају за бављење будућом професијом, при чему постоји континуирана потреба за личним усавршавањем ради подизања квалитета наставе музичке културе. Осим основних студија, на учитељским факултетима организоване су и мастер и докторске студије.

У Србији је нарочити утицај на пољу музичког обрзовања остварила Зорислава Васиљевић, која је уџбеник *Методика музичке писмености* (Vasiljević, 2000) наменила учитељима и наставницима музике. Она се залагала за примену комбиновано-функционалне методе у увођењу елементарне музичке писмености у основним и музичким школама, у чијем је настајању дала свој допринос. Полазиште за усвајање основних тонова представљају народне песме – модели чији се почетни слог прве речи подудара са називом тонске висине коју деца треба да усвоје (Vasiljević, 2000, str. 66). Истицала је да је једини исправан смер наставе од звука, преко нотне слике, до тумачења (Vasiljević, 2000, str. 56).

Гордана Стојановић је у докторској дисертацији *Компаративна методологија наставе музичке писмености и личне писмености и њиховог читања и писања* (Stojanović, 2001), препознајући и уважавајући делотворност комбиновано-функционалне методе и следећи поменути смер наставе, истакла да „*сложен ирпроцес наставе музичке писмености*, аналогно етапама учења почетног читања, *захтева добру организацију и иррожимање ири иериода рада који чине*: припрема за певање из нотног текста (*ирреддукварски иериод*), увођење у певање из нотног текста (*дукварски иериод*) и усавршавање певања из нотног текста (*ироследукварски иериод*)” (Stojanović, 2001, str. 144). Проблематика увођења елементарне музичке писмености била је предмет интересовања и других аутора (Drobni, 2008; Jović-Miletić, 2011; Miletić i Stošić, 2016; Miletić, 2018; 2020; Nikšić,

2016; 2022a; 2022b; Nikšić i Čekić Stošić, 2023; Stojanović, 2020).

Алексадра Чекић Стошић се континуирано бавила развојем вокалних способности ученика млађих разреда основне школе, избором уџбеника и функционалношћу уџбеничког комплета у назначеном развоју и полифункционалношћу песме у настави музичке културе у прва четири разреда основне школе (Stošić, 2007; 2012; 2015; 2017; Čekić Stošić, 2024).

Резултати истраживања у Србији су у односу на међународна истраживања слични. Лидија Николић се у докторској дисертацији *Фактори стицања и развоја музичких компетенција код студенткиња учитељских студија* осврнула на дебату у вези са тим да ли је боље да музику предају учитељи или специјалисти /предметни наставници. Ослањајући се на закључак Џенет Милс „да деца мање вреднују музику када је не подучава разредни учитељ као део укупног курикулума” (Nikolić, 2015, str. 46; према: Mills, 1989), ауторка је изнела још аргумената у прилог наведеном резултату. Они се тичу чињенице да „деца могу закључити да је музика посебан предмет који ни њихов учитељ не зна да води јер се за музику морају имати специјалне способности, па зато имају специјалног наставника”, што ће произвести мишљење „да је музика само за музички надарене”, а учитељи ће сматрати „да нису музикални ако не знају свирати музички инструмент” (Nikolić, 2015, str. 46–47). Међу неопходне компетенције учитеља којима се обезбеђује успешно извођење музичке наставе сврстане су следеће: извођачке компетенције, знања о музици, компетенције за аналитичко слушање музике, музичка креативност, методичке компетенције, естетске и емоционалне компетенције и психолошке компетенције (Nikolić, 2015, str. 50–51).

У чланку „Обрзовање будућих учитеља разредне наставе за вођење певања у разреду” Лидија Николић се на свеобухватан начин бавила овом тематиком, узимајући у обзир неоп-

ходност познавања специфичности дечјег гласа, поседовања методичке компетенције и бројних музичких компетенција учитеља потребних за певање за децу и са децом, које подразумевају постојање вокалне едукације и вокалне хигијене. Указала је на потешкоће у обликовању учитеља као певача и понудила решења заснована на резултатима савремених научних истраживања. Такође, анализирала је улогу универзитетског наставника у поменутом процесу (Nikolić, 2014).

Један од разлога евентуалне недовољне оспособљености учитеља за успешно извођење наставе музичке културе може се односити на чињеницу „да је временски период трајања иницијалног образовања недовољан за стицање трајнијих компетенција” (Sudzilovski i Ivanović, 2016, str. 440), тим пре што методичка и музичка компетенција учитеља захтевају поседовање читавог спектра знања (Sudzilovski, 2015, str. 523). Ситуација је утолико тежа уколико не постоје довољна освешћеност и едукација о потреби за усавршавањем знања, вештина и умећа из методике наставе музичке културе. Резултати истраживања спроведеног на узорку од 411 учитеља из централне Србије показали су да трећина испитаника не упражњава индивидуално усавршавање (Sudzilovski, 2015, str. 526), док две трећине испитаника то практикују најчешће путем консултација са колегама и одржавањем вештина свирања (Sudzilovski, 2015, str. 527).

Школске 2018/2019. године на подручју Школске управе Нови Пазар истраживањем је обухваћено 100 учитеља (Nikšić, 2023). Само четвртина испитаника/ца сматра „да не поседује довољно музичких и методичких компетенција из области музичке културе” (Nikšić, 2023, str. 419), иако „нико од испитиваних учитеља никада није био ни на једном семинару или било ком другом облику усавршавања из области музике” (Nikšić, 2023, str. 420). Већина испитаника је истакла да ни педагог (77%) нити саветник и саветник-сарадник (80%) никада нису при-

суствовали њиховим часовима музичке културе (Nikšić, 2023, str. 420–421).

Наведени резултати били су подстицај за испитивање могућности и потреба за професионалном музичком обуком учитељица и учитеља ради подизања квалитета музичке наставе.

Методолошки оквир истраживања

Предмет, циљ и задаци истраживања

Предмет истраживања тиче се испитивања потребе учитељица и учитеља за додатном професионалном подршком у раду са ученицима од 1. до 4. разреда на настави из предмета Музичка култура како би могли успешније да одговоре на захтеве програма наставе и учења. *Циљ истраживања* односи се на испитивање ставова учитељица и учитеља у вези са врстом додатне подршке која им је потребна у раду са ученицима на настави из предмета Музичка култура за први циклус основног образовања и васпитања, при чему је акценат стављен на унапређење вокалних способности и подршку у музичком описмењавању. С тим у вези, *задаци истраживања* су следећи:

1. Утврдити да ли је учитељицама и учитељима потребна додатна подршка стручних лица у унапређењу вокалних способности и методичких компетенција за подупирање свих фаза вокалног развоја ученика.
2. Утврдити да ли је учитељицама и учитељима потребна додатна подршка стручних лица у музичком описмењавању како би нотни текст песме коју виде могли да „чују” и правилно изведу.
3. Утврдити да ли учитељицама и учитељима акредитовани семинари пружају врсту подршке која им је потребна.

Хипотезе

Оийија хийоїеза од које смо пошли у истраживању је да учитељице и учитељи сматрају додатну подршку у раду потребном како би испунили захтеве програма наставе и учења за предмет Музичка култура, са посебним акцентом на исходе из области развоја вокалних способности и увођења у основе музичке писмености за први циклус основног образовања и васпитања. *Посебне хийоїезе*, произашле из задатака истраживања, јесу:

1. Учителицама и учитељима је потребна додатна подршка стручних лица у унапређењу вокалних способности како би могли слободно, интонативно прецизно и изражајно да интерпретирају дечје песме и утичу на вокални развој ученика.
2. Учителицама и учитељима је потребан додатни музички и методички вид подршке стручних лица у музичком описмењавању како би нотни текст песме коју виде могли да „чују” и правилно изведу.
3. Учителицама и учитељима су потребни наменски организовани семинари који ће им пружити врсту подршке која им је неопходна.

Узорак исијраживања

У испитивање су укључене учитељице и учитељи (N=172) из једанаест основних школа са територије Београда.

Узорак је пригодан, сакупљан тако што је упитник у папирном облику дељен на наставничким већима поменутих основних школа. Прикупљање података трајало је од 19. августа до 2. октобра 2024. године.

Методе, ијехнике и инстијрументии исиијраживања

Истраживање је засновано на дескриптивној методи, а као истраживачке технике су примењене *анкетиирање* (инструмент упитник), *ијесиирање* (једно питање које се односи на препознавање песме на основу нотног записа) и *скалирање* (скала Ликертовог типа). Упитник је конструисан за потребе истраживања и садржи девет питања (затвореног, отвореног и комбинованог типа). Питања се односе на: учесталост и лакоћу певања са децом / за децу, начин и врсту пратње уколико постоји (ЦД, свирање пратње једном или обема рукама), музичку писменост испитаница/ка (треба да се изјасне шта им изазива несигурност у тачност извођења непознатих песама), најзахтевније подручје рада у оквиру предмета Музичка култура), учесталост

Табела 1. Узорак исијраживања.

Основне школе	N	%
1. ОШ „Дринка Павловић”, Београд	17	9,9
2. ОШ „Борислав Пекић”, Нови Београд	30	17,4
3. ОШ „Иван Гундулић”, Нови Београд	10	5,8
4. ОШ „Ратко Митровић”, Нови Београд	11	6,4
5. ОШ „Краљ Александар I”, Нови Београд	12	7
6. ОШ „Лазар Саватић”, Земун	11	6,4
7. ОШ „Светислав Голубовић Митраљета”, Земун	11	6,4
8. ОШ „Бранко Радичевић”, Батајница	18	10,5
9. ОШ „Вук Караџић”, Сурчин	23	13,3
10. ОШ „22. Октобар”, Сурчин	16	9,3
11. ОШ „Стеван Сремац”, Добановци	13	7,6
Σ	172	100%

потребе за саветима и/или практичном помоћи стручног лица из области музике, ставове у вези са постојећим акредитованим семинарима из области музике као подршком у раду и изјашњавање о врсти подршке раду у области музике коју желе да добију (назив семинара који предлажу, сарадња са наставником музичке културе и/или присуствовање консултацијама са професорима и сарадницима за музичке предмете са факултета музичке уметности / музичке академије или факултета за образовање учитеља).

Варијабле истраживања и обрада података

Демографске варијабле чије су вредности прикупљене јесу род, године стажа, степен стручне спреме, ниво музичког образовања, фреквенција похађања семинара за учитеље из области музике и аматерско бављење музиком.

Зависне варијабле су:

- поседовање завршене музичке школе;
- похађање семинара;
- учесталост певања са ученицима;
- тачност препознавања песме;
- учесталост потребе за подршком стручног лица из области музике.

Код питања затвореног типа подаци су обрађени квантитативно, у статистичком програму Statistical Package for the Social Sciences (SPSS v22), уз примену дескриптивне статистике. Повезаност између варијабли испитана је Пирсоновом корелацијом. Одговори на питања отвореног типа подвргнути су квалитативној анализи.

Резултати истраживања

Након што су обрађени подаци који се односе на демографске варијабле, дескриптивна статистика је показала да узорак чини 87,2% жена, 4,7% мушкараца, а да се 8,1% испитаника/ца није изјаснило о свом роду. Просек година стажа је 20,59, што говори у прилог чињеници да се ради о учитељицама и учитељима са искуством у педагошком раду. Сваки десети испитаник/ца (10,5%) завршио/ла је Педагошку академију, више од половине (52,3%) Учитељски факултет, без мастера, док је испитаника/ца са мастером 37,2%. Премда је ниво образовања задовољавајући, са тенденцијом за усавршавањем (мастер), музичко образовање испитаника/ца је на нижем нивоу (20,3%).

Мogućност за стручно усавршавање похађањем семинара недовољно је искоришћена – семинаре из области музичког образовања за учитеље уопште не похађа више од половине испитаника/ца (52,3%), док се нешто мањи број изјашњава да их повремено посећује (43,6%). Охрабрује податак да се преко четвртине испитаника/ца аматерски бави музиком (26,2%), било да свирају инструменте (хармонику, клавири, тамбуру), певају у вокалном саставу/хору или играју фолклор.

Упитани колико често практикују да за децу или са децом певају, 40,7% рекло је да то ради веома често, 37,2% често, док 17,1% то практикује повремено, ретко или никада. С обзиром на то да учитељице и учитељи треба да утичу на квалитет вокалног развоја и правовремено подржавају фазе вокалног сазревања ученика (за шта су им неопходна одређена теоријска

Табела 2. Музичко образовање учитељица и учитеља.

Не поседује	Музичко образовање				
	Половина ниже музичке школе	Више од половине ниже музичке школе	Завршена нижа музичка школа	Средња музичка школа	Музичка академија
79,7%	6,4%	2,3%	8,1%	2,3%	1,2%

нису најбоље). Упитани о томе шта им је најзахтевније у раду са ученицима на предмету Музичка култура, већина, њих чак 70,3%, навело је музичко описмењавање ученика/ца. Овај резултат је очекиван зато што особа која није музички описмењена не може да описмени друге. С тим у вези, очигледно је подударање резултата са оним из истраживања Х. Холден и С. Батона, који су се тицали немогућности претварања нотне слике у звук и потешкоћа у вези са подучавањем музичког описмењавања (Holden & Button, 2006, р. 34). Од преосталих испитаника/ца 12,2% најзахтевнијим сматра извођење песама, 4,7% слушање музике, 11% нешто друго (осим једне испитанице која је навела учење свирања на флаути / слушање музике и испитаника који је истакао психофизички напор, остали нису описали шта подразумевају под нечим другим), а 1,7% се није изјаснило.

Највећи број испитаника/ца има потребу за повременим саветима и/или практичном помоћи стручног лица из области музике (44,2%), што је у складу са резултатима претходног истраживања (Holden & Button, 2006, р. 32).

Осим дескриптивне статистике, испитане су повезаности између варијабли похађања семинара, учесталости певања са ученицима, тачности препознавања композиције и учесталости потребе за подршком стручног лица из области музике. Повезаност је испитана Пирсоновом корелацијом. Једина значајна корелација ($r=-0.198$; $p<0.05$) била је између учесталости певања и потребе за подршком стручног лица, и то у негативном смеру, што се могло и очекивати – учитељи који су чешће певали са својим ученицима имали су мање потребе за подршком стручног

лица из области музике. Међутим, оваква повезаност сматра се глобално ниском, те можемо довести у питање валидност резултата.

О својој сагласности са тврдњом о томе да постојећи акредитовани семинари из области музике⁵ испуњавају потребе учитељица и учитеља за подршком у раду преко једне трећине (36%) одговорило је да се слаже, скоро исто толико (34,3%) било је неодлучно, 14,5% сложило се у потпуности, 10,5% није се сложило, 2,3% се уопште није сложило, док се исто толико није изјаснило.

На крају, на питање о томе какву врсту подршке у раду би хтели да добију највише (43,6%) испитаника/ца би одабрало само сарадњу са наставником музичке културе, 22,7% само похађање акредитованог семинара, 14,5% није изразило потребу ни за каквом додатном подршком, 8,1% одабрало је само присуство консултацијама, 7,6% изабрало је сва три вида подршке, а 1,7% изразило је потребу за неким другим видом подршке. Очигледно је да је већина испитаника/ца најслободнија да се обрати колегама из школе за савет, што је помоћ „надохват руке”. Поједини имају потребу за сва три вида подршке, док податак да 14,5% нема потребу ни за каквом додатном подршком указује на њихово (могуће) музичко образовање. Издвајање и редослед преференција се подудара са истраживањем Х. Холден и С. Батона – изражена потреба за подршком стручног лица и организовање стручне обуке (Holden & Button, 2006, р. 35), а у складу је и са потребом за подршком у професионалном развоју коју су исказали испитаници у другом истраживању (Sirek & Sefton, 2024, р. 11).

На питања отвореног типа примењена је дескриптивна квалитативна анализа. Од 172 испи-

Табела 4. Ставови учитељица и учитеља у вези са додатном подршком стручног лица.

Колико често имате потребу за саветима и/или практичном помоћи стручног лица из области музике?					
Веома често	Често	Повремено	Ретко	Никад	Није се изјаснио/ла
3,5%	11,6%	44,2%	29,1%	9,9%	1,7%

⁵ У упитнику су, у фусноти, наведени називи свих актуелних семинара које је акредитовао ЗУОВ.

таника/ца 70 (40,7%) је одговорило на постављена питања која се тичу могућих начина подршке у виду похађања акредитованих семинара, сарадње са наставником музичке културе и могућности за присуствовање консултацијама са професорима и сарадницима за музичке предмете са факултета музичке уметности / музичке академије или факултета за образовање учитеља. У једном питању отвореног типа испитаницима је пружена могућност за осмишљавање назива семинара који им је битан. Од 36 испитаника/ца који су исказали потребу за похађањем семинара, њих 10 се изјаснило за семинар који се односи на музичко описивање ученика. Међу предложеним називима семинара били су и: артикулација часа музичке културе, различити приступи настави музичке културе, обрада песама из уџбеника, учење већег броја нових дечјих песама, певање уз извођење пратње, како обрадити песме на занимљив начин, извођење на музичким инструментима у млађим разредима, како брзо и лако научити свирање, оснивање малог хора, хорско певање са примерима, музика и игра, музичка бајка, музика виђена очима деце, музиком до знања, увод у теорију музике, музикологија и дигитални алати у музичком образовању.

Највећи број испитаника/ца (43) изјаснио се за подршку у виду сарадње са наставником музичке културе (што је чешће могуће, 2-3 пута недељно, једанпут месечно, по потреби и договору). Подршка коју прижељкују, исказана у одговорима на питање отвореног типа, односи се на: увећавање знања (није прецизирано којих врста знања) и лакшу припрему за одржавање часова, давање савета у вези са начином обраде одређене наставне јединице, помоћ око извођења песама, појашњење музичких појмова, давање објашњења и разрешење недоумица, размену идеја, помоћ око избора активности за остваривање исхода, договор око вођења музичке секције и организације хора, оснивање оркестра, припрему ученика за учешће на такмичењима и музичким манифестацијама.

Мањем броју испитаника/ца (16) потребне су консултације са професорима и сарадницима за музичке предмете са факултета музичке уметности / музичке академије или факултета за образовање учитеља, превасходно ради методичке подршке (рад на увођењу у музичку писменост, утврђивање методских поступака обраде песме по слуху и из нотног текста и методског поступка приликом слушања музике), затим усавршавања знања, добијања нових идеја, ослобађања од страха од певања, посматрања огледног часа, и увођења дигитализације у музичку наставу, што се могло запазити из њихових одговора на питање отвореног типа.

Једна особа сматра да јој не недостаје подршка зато што је деци у првом циклусу образовања и васпитања довољно да слушају музику и уживају у њој, док је друга мишљења да наставницима/наставницама музичког треба дати да предају музичку културу ученицима трећег и четвртог разреда основне школе.

Закључак

Резултати истраживања потврдили су оправданост опште хипотезе да учитељице и учитељи сматрају да им је потребна додатна подршка у раду како би испунили захтеве програма наставе и учења за предмет Музичка култура, за први циклус основног образовања и васпитања. С тим у вези, 85,5% испитаника/ца изјаснило се да прижељкује неки вид подршке.

Како је 86,6% навело да пева за децу или са децом са лакоћом и без устезања, као и да је само једна особа пожелела консултације са професорима и сарадницима за музичке предмете са факултета музичке уметности / музичке академије или факултета за образовање учитеља ради ослобађања од страха од певања, посебна хипотеза бр. 1 је делимично оправдана, зато што се њен други део односи на утицај учитељица и учитеља на вокални развој ученика. У прилог оправдано-

сти посебне хипотезе бр. 2, да је учитељицама и учитељима потребан додатни музички и методички вид подршке стручних лица у музичком описмењавању како би нотни текст песме коју виде могли да „чују” и правилно изведу говоре чињенице: 85,5% испитаника/ца није успело да препозна песму на основу нотног записа; 65,7% је као главне несигурности у тачност извођења приликом певања непознатих песама навело недовољно познавање тонских висина, недовољно познавање нотних трајања и немогућност да се нотни запис прочита, отпева или одсвира; 70,3% изјаснило се да им је у раду са ученицима/цама најзахтевније њихово описмењавање. Добијање одговора о методичким компетенцијама учитеља за увођење у елементарну музичку писменост могуће је и преко избора уџбеника музичке културе који је, поред ученика и учитеља, трећи сегмент наставног процеса.

Општа хипотеза бр. 3, која се односи на то да су учитељицама и учитељима потребни наменски организовани семинари који ће им пружити врсту подршке која им је неопходна, делимично је оправдана. Мада се половина испитаника/ца (50,5%) сагласила са тврдњом да постојећи акредитовани семинари из области музике испуњавају њихове потребе, више од половине учесника/ца у истраживању (52,3%) ове семинаре уопште не похађа. Такође, одговори на питање отвореног типа које се односи на похађање семинара, као и предлози за организовање нових, открили су бројна подручја за која им је потребна подршка у професионалном (каријерном) развоју.

Литература

- Čekić Stošić, A. (2024). Uloga narodne pesme i kratkih govornih formi u postavci prirodne vokalne tehnike učenika osnovne škole. U D. Cicović Sarajlić (ur.). *Tradicionalno i savremeno u umetnosti i obrazovanju* (str. 144–173). Fakultet umetnosti Univerziteta u Prištini sa privremenim sedištem u Kosovskoj Mitrovici.
- Drobni, I. (2008). *Metodičke osnove vokalno-instrumentalne nastave*. ZUNS.

Испитивање ставова учитељица и учитеља у вези са евентуалном додатном подршком у раду са ученицима/цама открило је да им је иста потребна. Допринос спроведеног истраживања, чија је сврха разматрање фактора који утичу на сигурност у извођењу и квалитет музичког постигнућа, огледа се у утврђивању врсте подршке која је потребна учитељицама и учитељима у реализацији наставе Музичке културе и указивању на неколико могућих модалитета за организовање додатне подршке, у складу са исказаним потребама. Један од њих односи се на обезбеђивање доступности стручног лица (наставника музичке културе, професора и сарадника за музичке предмете са факултета музичке уметности / музичке академије или факултета за образовање учитеља) за савете и практичну помоћ. На пример, у свакој школи је могуће одредити једног или неколико наставника музичке културе који имају знања о вокалном развоју ученика од 7. до 11. године, као и о методама рада које се користе у првом циклусу основног образовања у вези са увођењем у систем елементарног музичког образовања (у зависности од величине школе и броја одељења) за пружање додатне подршке учитељицама и учитељима у раду са ученицима од 1. до 4. разреда на настави из предмета Музичка култура. Такође, постоје могућности: периодичног организовања консултација са професорима и сарадницима за музичке предмете са факултета музичке уметности / музичке академије или факултета за образовање учитеља, одржавања предавања (једанпут или више пута годишње) на актуелну тему и организовања наменски осмишљених семинара који ће одговорити на њихове потребе.

- Gravis, S., Barton, G., & Hartwing, K. (2017). Music Education in Schools – what is taught? A comparison of curriculum in Sweden and Australia. *Australian Journal of Music Education*, 51(2), 10–19.
- Holden, H., & Button, S. W. (2006). The teaching of music in the primary school by the non-music specialist. *The British journal of music education*, 23(1), 23–38. <https://doi.org/10.1017/S0265051705006728>
- Jović-Miletić, A. (2011). *Početo muzičko opismenjavanje na srpskom muzičkom jeziku*. Dijamant print.
- Miletić, A., i Stošić, A. (2016). Pisma kao višenamensko nastavno sredstvo u razvoju muzičkih sposobnosti pri uvođenju učenika u elementarno muzičko obrazovanje. U M. Ristić, i A. Vujović (ur.). *Didaktičko-metodički pristup i strategije – podrška učenju i razvoju dece* (str. 169–183). Učiteljski fakultet.
- Miletić, A. (2018). *Od narodnih tonalnih osnova do dur-mol sistema u nastavi muzičke pismenosti*. Učiteljski fakultet.
- Miletić, A. (2020). O metodi nastave muzičke pismenosti, imenu i prezimenu. U I. Drobni (ur.). *Zorislava M. Vasiljević, život i delo* (str. 21–37). Fakultet muzičke umetnosti Univerziteta umetnosti u Beogradu.
- Nikolić, L. (2014). Obrazovanje budućih učitelja razredne nastave za vođenje pevanja u razredu. U M. Petrović (ur.). *Šesnaesti pedagoški forum scenskih umetnosti – Sociološki aspekt pedagogije i izvođaštva u scenskim umetnostima* (str. 81–99). Fakultet muzičke umetnosti u Beogradu.
- Nikolić, L. (2015). *Faktori sticanja i razvoja muzičkih kompetencija kod studenata učiteljskih studija* (neobjavljena doktorska disertacija). Fakultet muzičke umetnosti Univerziteta umetnosti u Beogradu.
- Nikšić, N. (2016). *Metodička funkcija pesama novopazarskog kraja u nastavi elementarne muzičke pismenosti mladih razreda osnovne škole* (neobjavljena doktorska disertacija). Učiteljski fakultet.
- Nikšić, N. (2022a). Metodička primenljivost narodnih pesama novopazarskog kraja u postavci elementarne muzičke pismenosti. *Inovacije u nastavi*, 35(2), 102–116. <https://doi.org/10.5937/inovacije2202102N>
- Nikšić, N. (2022b). *Muzičko opismenjavanje na muzičkom maternjem jeziku novopazarskog kraja*. Učiteljski fakultet.
- Nikšić, N. (2023). Problemi nastave muzičke kulture u mlađim razredima osnovne škole na području Školske uprave Novi Pazar. *Research in Pedagogy*, 13(2), 413–424. <https://doi.org/10.5937/IstrPed2302413N>
- Nikšić, N., i Čekić Stošić, A. (2023). Narodna pesma iz etnomuzikološke građe u funkciji primene Vasiljević metode – metodički aspekt izbora dopunskog muzičkog materijala za mlađi školski uzrast. *Inovacije u nastavi*, 36(4), 37–60. <https://doi.org/10.5937/inovacije2304037N>
- Rogers, L., Hallam, S., Creech, A., & Preti, C. (2008). Learning about what constitutes effective training from a pilot programme to improve music education in primary schools. *Music Education Research*, 10(4), 485–497.
- Russell-Bowie, D. (2009). What me? Teach music to my primary class? Challenges to teaching music in primary schools in five countries. *Music Education Research*, 11(1), 23–36.
- Saarelainen, J., & Juvonen, A. (2017). Competence requirements in Finnish curriculum for primary school music education. *Problems in Music Pedagogy*, 16(1), 7–19.
- Sirek, D., & Sefton, T. (2024). Becoming the music teacher: Stories of generalist teaching and teacher education in music. *International Journal of Music Education*, 42(2), 230–242. <https://doi.org/10.1177/02557614231163266>
- Stojanović, G. (2001). *Komparativna metodologija nastave muzičke pismenosti i početnog čitanja i pisanja* (neobjavljena doktorska disertacija). Fakultet muzičke umetnosti Univerziteta umetnosti u Beogradu.
- Stojanović, G. (2020). Implikacija pedagoških ideja Zorislave M. Vasiljević u nastavnom programu za predmet Muzička kultura (oblast Muzička pismenost) za mlađe razrede osnovnog obrazovanja i vaspitanja. U I. Drobni (ur.). *Zorislava M. Vasiljević, život i delo* (str. 301–312). Fakultet muzičke umetnosti Univerziteta umetnosti u Beogradu.

- Stošić, A. (2007). *Polifunkcionalnost pesme u nastavi muzičke kulture na mlađem školskom uzrastu* (neobjavljen magistarski rad). Učiteljski fakultet u Užicu.
- Stošić, A. (2012). Udžbenik muzičke kulture – oslonac u radu učenika i nastavnika. *Inovacije u nastavi*, 25(4), 22–30.
- Stošić, A. (2015). *Funkcionalnost udžbeničkog kompleta u razvoju vokalnih sposobnosti učenika mlađih razreda osnovne škole* (neobjavljena doktorska disertacija). Učiteljski fakultet.
- Stošić, A. (2017). Kompatibilnost jedinica udžbeničkog kompleta muzičke kulture sa aspekta uloge u vokalnom razvoju. U S. Marinković, S. Dodik, i D. Panić Kašanski (ur.). *Vlado S. Milošević: etnomuzikolog, kompozitor i pedagog – Tradicija kao inspiracija* (str. 501–519). Akademija umjetnosti Univerziteta u Banjoj Luci, Akademija nauka i umjetnosti Republike Srpske, Muzikološko društvo Republike Srpske.
- Sudžilovski, D. (2015). Koliko i kako se učitelji individualno usavršavaju u oblasti muzičke kulture. *Nastava i vaspitanje*, 3, 521–529. <https://doi.org/10.5937/nasvas1503521S>
- Sudžilovski, D., i Ivanović, M. (2016). Kompetencije za muzičku kulturu iz ugla učitelja i studenata – budućih učitelja. U M. Ristić, i A. Vujović (ur.). *Didaktičko-metodički pristupi i strategije – podrška učenju i razvoju dece: Zbornik radova sa međunarodnog naučnog skupa* (str. 439–444). Učiteljski fakultet, Univerzitet u Beogradu. <https://www.uf.bg.ac.rs/?p=20822>
- Vasiljević, Z. (2000). *Metodika muzičke pismenosti*. ZUNS.
- Wiggins, R. A., & Wiggins, J. (2008). Primary Music Education in the Absence of Specialists. *International Journal of Education & the Arts*, 9(12), 1–26. <http://www.ijea.org/v9n12/>

Summary

The views of male and female teachers (N=172) from 11 primary schools in the city of Belgrade were investigated regarding the need for professional support in Music Education lessons in the first cycle of primary education, with the aim of improving the quality of music education teaching. The focus was on improving professional development. The descriptive method was used, and the applied research techniques included surveying (a questionnaire as an instrument designed for research purposes), testing (one question related to song recognition based on musical notation) and scaling (a Likert-type scale). The results of the research showed that the majority of respondents have a need for a certain type of support that can influence musical (career) development. While singing for or with students, they mainly rely on recorded music from CDs (64.5%), and only 11% are able to perform accompaniment on the piano, synthesizer or accordion, playing with both hands. In their work with students, the most demanding task for teachers is the musical literacy of students (70.3%). When it comes to the frequency of practical assistance from a professional, the majority stated that it is sporadic (44.2%). Among the types of support offered in the open-ended question, the respondents stated that they (40.7%) would like: cooperation with a music teacher (43.6%), attending an accredited seminar (22.7%), attending consultations with professors and assistants for music subjects from the faculty of music/music academy or faculty of teacher education (8.1%), all three types of support (7.6%), or some other type of support (1.7%).

Keywords: music education, teaching, primary school teacher, methodological competencies, professional development